

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Súkromné gymnázium, Dneperská 1, Košice
4. Názov projektu	Bádam, bádaš, bádame
5. Kód projektu ITMS2014+	312011X674
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub pre finančnú gramotnosť
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr. Peter Albert
8. Školský polrok	I. polrok 2020/2021
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	gymbosak.sk/projekt2020.php

10.

Úvod: Predkladaná správa analyzuje a hodnotí činnosť Klubu finančnej gramotnosti v prvom polroku školského roka 2020/ 2021

Stručná anotácia

Pedagogický klub finančnej gramotnosti ponúka svojim členom – pedagógom Súkromného gymnázia rozsiahle možnosti na výmenu skúseností s implementáciou prierezovej témy finančnej gramotnosti vo výchovno-vzdelávacom procese naprieč vzdelávacím programom. Každý zúčastnený pedagóg prinášal do diskusií vlastný špecifický pohľad na problematiku v závislosti od predmetu, ktorý vyučuje.

Uskutočnené stretnutia zahŕňali tematický okruh „Človek vo sfére peňazí“. Ten bol postupne analyzovaný z pohľadu spôsobu implementácie jednotlivých celkových a čiastkových kompetencií. Neskôr dominovala výmena skúseností a príkladov dobrej praxe z vlastnej

vyučovacej činnosti s dôrazom na využívanie moderných vyučovacích postupov a metód podporujúcich inovácie vo vzdelávaní.

Kľúčové slová

Finančná gramotnosť, Národný štandard finančnej gramotnosti, spôsob implementácie, celkové a čiastkové kompetencie, stretnutia – zasadnutia Pedagogického klubu pre finančnú gramotnosť (ďalej Klubu), vzájomná spolupráca členov, klady a nedostatky práce medzi členmi Klubu počas stretnutí, výmena skúseností a best practice z vlastnej vyučovacej činnosti, moderné vyučovacie postupy, výmena skúsenosti v oblasti medzipredmetových vzťahov, prieskumno – analytická a tvorivá činnosť, dištančné vzdelávanie učiteľov a žiakov

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Nasledujúci písomný výstup ponúka pohľad na zloženie Klubu finančnej gramotnosti pri Súkromnom gymnáziu Dneperská 1, na frekvenciu a spôsob jeho činnosti, ako aj na výstupy a poznatky získané vo vyučovacom procese pri implementácii prierezovej témy finančnej gramotnosti jednotlivými pedagógmi.

Jadro:

Popis témy/problém:

V 1. polroku školského roka prebiehala činnosť Klubu finančnej gramotnosti s nasledujúcimi členmi:

1. Mgr. Peter Albert
2. Mgr. Richard Bělohlávek
3. RNDr. Dušan Bosák

4. Mgr. Jana Kozáková
5. Bc. Klaudia Krivá
6. Mgr. Hana Laktičová
7. RNDr. Miriam Melišová-Čugová
8. Mgr. Ivana Pliešovská
9. RNDr. Katarína Ráczová, PhD.
10. Mgr. Ivana Šmelková

Členovia Klubu finančnej gramotnosti (ďalej Klubu) sa v uplynulom polroku stretli celkovo 6 krát s frekvenciou 1 krát mesačne. Výnimku tvoril mesiac september, kedy boli stretnutia dve. Úvodné stretnutie dňa 10. septembra 2020 viedla Mgr. Júlia Čierna. Počnúc druhým stretnutím a dňom 25. septembra pani Čiernu vo funkcii koordinátora Klubu nahradil Mgr. Peter Albert. Obsahová náplň stretnutí korešpondovala s plánom pracovných činností, každé zo stretnutí trvalo 2 hodiny. Organizačne boli stretnutia zabezpečené tak, aby bolo každému členovi Klubu umožnené zúčastniť sa. S cieľmi a obsahom jednotlivých stretnutí boli účastníci oboznámení počas úvodnej inštruktáže.

V priereze všetkých uskutočnených aktivít dominovala téma finančnej gramotnosti, ktorej prítomnosť a spôsoby implementácie boli analyzované v mnohorakých vyučovacích predmetoch. Dôkazom toho je fakt, že členovia Klubu sú vyučujúcimi matematiky, slovenského, anglického, nemeckého a ruského jazyka, geografie, chémie, biológie, dejepisu, informatiky/ programovania a fyziky. Všetci spomenutí zúčastnení učitelia prispievali cennými postrehmi do diskusií a delili sa o skúsenosti zo svojej pedagogickej praxe. Čerpali pritom tak z aktivít, ktoré si k téme finančnej gramotnosti v minulosti na svoje vyučovacie hodiny pripravili, ale aj zo situácií, ktoré sa počas vyučovacieho procesu odohrali neplánovane – spontánne a dokazovali skutočnosť, že mladí ľudia si systém názorov na financie a prístup k nim aktívne vytvárajú a v prípade potreby korigujú.

Východiskom pre aktivity Klubu finančnej gramotnosti Národný štandard finančnej gramotnosti, ktorý vymedzuje šírku poznatkov, zručností a skúseností v oblasti finančného vzdelávania a manažmentu osobných financií. Na jeho základe by mal byť absolvent gymnázia schopný:

- efektívne a s porozumením pracovať s finančnými informáciami
- riadiť vlastné financie a rozlišovať pri tom potenciálne riziká
- stanoviť si finančné ciele a napláňovať si ich dosiahnutie

- rozvinúť potenciál získavania vlastného príjmu
- efektívne používať finančné služby
- plniť si svoje finančné záväzky
- zveľaďovať a chrániť majetok
- orientovať sa v systéme základných ľudských a ekonomických potrieb
- seberealizácie súc inšpirovaný inými úspešnými osobnosťami
- porozumieť základným pojmom v oblasti finančníctva a sveta peňazí
- vytvoriť si základný prehľad v oblasti finančných inštitúcií
- byť si vedomý práv spotrebiteľa a v prípade potreby ich aktívne uplatňovať

V procese socializácie získavame nespočetné množstvo rôznych schopností a kompetencií. Zjednodušene by sa dalo povedať, že gramotným sa človek stáva zvládnutím jazyka čítaním a písaním. Ani zďaleka tu však nejde len o zvládnutie techniky čítania a písania, ale najmä o porozumenie textu (napísanému alebo hovorenému), o jeho hodnotenie, analýzu, o jeho spájanie s ostatnými kognitívnymi operáciami, vedomosťami, podnetmi a podobne. Ak sa však povie, že gramotný človek je ten, kto vie čítať a písať, je to v zásade pravda. Na druhej strane finančne gramotnými sa stávame v priebehu socializácie kontinuálne od útleho detstva, odkedy prichádzame prvýkrát do styku s peniazmi, a až do dospelosti, kedy riešime zásadné otázky vlastného živobytia. Tak ako sa počas dospievania priebežne menia výzvy, ktorým vo svete financií čelíme a stávajú sa čoraz vážnejšími, podobne sa mení aj ekonomická situácia spoločnosti. Neobchádzajú nás ani krízy, finančný sektor sa však neustále zdokonaľuje a modernizuje. Kladie pred nás náročné úlohy, ak chceme s financiami vo svojom živote zaobchádzať skutočne efektívne. Finančná gramotnosť sa zvyšuje priebežne aj nadobúdaním nových skúseností, preto je jej úroveň u dospelých ľudí podstatne vyššia ako napríklad u žiakov stredných škôl. Zodpovednosť je ďalším faktorom, ktorý sa v období dospievania len buduje a to na pevnejších základoch, vtedy, keď rodina a škola dospievajúceho človeka konfrontuje s rôznymi ekonomickými a finančnými otázkami a nechráni ho od nich bokom, akoby sa ho netýkali. Národný štandard finančnej gramotnosti ponúka prehľad, aké poznatky, zručnosti a skúsenosti by mali mať pedagógovia a prostredníctvom nich žiaci, aby si svoje vedomosti o osobných financiách mohli kontinuálne rozširovať podľa toho, ako sa budú vekom meniť ich jednotlivé životné roly.

V súlade s plánom práce Klubu finančnej gramotnosti na školský rok 2020/2021 boli stretnutia venované najmä témam Človek vo sfére peňazí a Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí. Ich súčasťou bolo zbieranie podnetov z predmetnej problematiky a predstavovanie vlastných príkladov dobrej praxe.

Potom ako boli členovia Klubu oboznámení s pedagogicko-organizačnými pokynmi pre daný školský rok, nasledovala séria stretnutí, ktorých cieľom bolo oboznámenie sa so spôsobom implementácie celkovej kompetencie a čiastkových kompetencií na tému „Človek vo sfére peňazí“. Finančná gramotnosť musí byť v každom prípade vnímaná nie izolovane, ale ako celospoločenská osveta. Preto musí byť a prezentovaná vo vzťahu k:

- k jednotlivcovi a rodine, ktorí sú súčasťou určitého ekonomického kontextu. V ňom vystupujú buď ako bohatí, ako chudobní, alebo priemerní členovia spoločnosti.
- K hodnotovej orientácii k peniazom
- K spôsobom zabezpečenia jednotlivca a rodiny peniazmi. Pritom je potrebné byť oboznámený s extrémami v tejto oblasti.
- K osobným a rodinným modelom zabezpečenia životných potrieb.

V procese implementácie prierezovej témy finančnej gramotnosti do vyučovacieho procesu majú všetci učitelia skúsenosť s tvorbou učebných materiálov, ktoré obsahujú napríklad analýzu ekonomického fungovania rodín, modely fungovania ekonomicky úspešných jedincov a akúsi snahu túto ich cestu napodobňovať. To v záujme zvyšovania hospodárskeho rastu krajiny, z dôvodu platnosti priamej úmery medzi počtom úspešných jednotlivcov a celkovou úspešnosťou väčšieho spoločnosti. Zároveň je dôležité intenzívne vzdelávanie talentovaných žiakov, ktorí môžu byť perspektívne tiež ekonomicky úspešní.

Témy finančnej gramotnosti sú rozpísané do celkových a celkové do viacerých čiastkových kompetencií. Čiastkové kompetencie sa napokon rozdeľujú do troch úrovní. Tie sú prispôbené vekovým rozdielom medzi žiakmi na základných a stredných školách. Osemročného gymnázia sa týkajú 2. úroveň (Príma až Kvarta) a 3. úroveň (Kvinta až Oktáva).

Medzi praktické spôsoby zaradenia tém podľa Národného štandardu finančnej gramotnosti patria napríklad tieto skutočnosti:

- Učitelia majú možnosť vymedziť problematiku a rozsah informácií, ktorým sú žiaci schopní porozumieť a vedia ich v praktickej ekonomickej interakcii
- Témy môžu tvoriť podklad pre tvorbu vzdelávacích materiálov
- Témy tvoria rámec pre tvorbu školských vzdelávacích programov
- Môžu byť pomôckou pri tvorbe učebníc a metodických materiálov.

Pomôckou pre zapracovanie tém finančnej gramotnosti do vzdelávacieho procesu je Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl vypracovaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Z nej vyplýva, že vzhľadom na predmetové zameranie učiteľov je potrebná ich výrazná súčinnosť pri zaradovaní tém finančnej gramotnosti do vyučovania. Je vhodné nájsť spoločné témy a na nich demonštrovať komplexnosť finančnej gramotnosti. A práve táto aktivita bola na spoločných stretnutiach pedagógov v Klube finančnej gramotnosti ťažisková.

Ústrednou trojicou predmetov vhodných na prezentáciu tém finančnej gramotnosti na nižšom stupni osemročného gymnázia (príma – kvarta) sú občianska náuka, matematika a etická výchova. V Metodike nasledujú tipy na aplikáciu tém finančnej gramotnosti v celom spektre vzdelávacích predmetov s následnou špecifikáciou tematických celkov. Napríklad v etickej výchove sú to tieto tematické celky:

- Tvorivosť v medzil'udských vzťahoch
- Etické aspekty ochrany prírody
- Asertívne správanie
- Prosociálne správanie
- Byť sám sebou, vedieť obhájiť svoje práva a názory
- Ekonomické hodnoty a etika
- Pozitívne vzory správania v histórii a v literatúre
- Pozitívne vzory v každodennom živote
- Zdravý životný štýl
- Masmediálne vplyvy
- Dobré meno a pravda ako etické hodnoty
- Etické aspekty vzťahu k vlastnej rodine
- Vzťah k chorým, starým, zdravotne a sociálne znevýhodneným ľuďom
- Život, telesné a duševné zdravie ako etická hodnota

Etická výchova ponúka skutočne najširšie spektrum tém vhodných na zaradenie a prehĺbovanie finančnej gramotnosti žiakov. Na stretnutiach Klubu finančnej gramotnosti sa na tom zhodli všetci členovia a pokiaľ išlo o výmenu skúseností z pedagogickej praxe, tiež sa prostredie tohto predmetu ukazovalo často ako najvhodnejšie. Kolegyňa vyučujúca predmet etická výchova mnohokrát ponúkala zaujímavé tipy aj pre ostatné predmety. Ďalší pedagógovia konštatovali, že s etickou výchovou vnímajú často intenzívne medzipredmetové vzťahy.

Etický rozmer finančnej gramotnosti nestráca zo svojho významu ani vo vyšších ročníkoch osemročného gymnázia, kde sa ťažisko finančného vzdelávania sústreďuje najmä na predmety občianska náuka a matematika. Oba tieto predmety majú možnosť využívať nesmierne množstvo modelových situácií z praktického života, ktoré sú efektívnym nástrojom na zvyšovanie úrovne finančnej gramotnosti. Počas stretnutí Klubu FG to vyučujúci často potvrdzovali a tiež prispievali cennými príspevkami do diskusií.

Vyučujúci naprieč spektrom predmetov na stretnutiach konštatovali, že modelové situácie reprezentujúce reálne situácie vyskytujúce sa v živote pripravujú žiakov na blížiacie sa osamostatnenie. Zdrojom týchto autentických situácií sú tiež rôzne exkurzie, vzdelávacie výlety a podobné aktivity mimo vyučovania v budove školy. Tieto učitelia pravidelne realizujú, keď to dovoľuje pandemická situácia. Považujú ich za veľký prínos a počas dištančného vzdelávania sa snažia zaradiť do programu také podujatia, ktoré môžu prebehnúť online.

Po stretnutí venovanom možnostiam a spôsobom implementácie kmeňového obsahu Národného štandardu finančnej gramotnosti nasledovalo stretnutie v mesiaci október 2020, na ktorom sa členovia Pedagogického klubu finančnej gramotnosti oboznamovali so spôsobom organizácie celkovej kompetencie a čiastkových kompetencií na tému „Človek vo sfére peňazí“.

Národný štandard finančnej gramotnosti obsahuje minimálne požiadavky na dosiahnutý stupeň finančnej gramotnosti a to prostredníctvom osvojených kompetencií. Tie sú rozdelené na celkové a čiastkové. Celková vždy zahŕňa viacero čiastkových. Následne každá z čiastkových kompetencií obsahuje sformulované očakávania toho, čo bude žiak vedieť, čo dokáže, v čom bude zorientovaný v prípade, že konkrétnu kompetenciu získa, nadobudne.

Očakávania v rámci čiastkových kompetencií sú špecifikované na tri úrovne podľa veku a dosiahnutého stupňa vzdelania od 1. stupňa základnej školy po posledný ročník strednej. Z očakávaní sa dozvedáme, ako by mali byť žiaci konkrétne schopní po absolvovaní daného stupňa školy uplatniť získané vedomosti a zručnosti pri riešení konkrétnych ekonomicko-finančných situácií. Očakávania sú progresívne a predpokladajú prirodzene napredovanie žiakov v získavaní poznatkov a zručností.

Z pohľadu tém možno v Národnom štandarde finančnej gramotnosti hovoriť o siedmich tematických kategóriách. Ide o tieto okruhy:

- Človek vo sfére peňazí
- Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí
- Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca
- Plánovanie a hospodárenie s peniazmi
- Úver a dlh
- Sporenie a investovanie
- Riadenie rizika a poistenie

Nasledujúce stretnutia v mesiacoch november 2020 až január 2021, ktorých náplňou bola výmena skúseností a príkladov dobrej praxe z vlastnej vyučovacej činnosti s dôrazom na využívanie moderných vyučovacích postupov a metód podporujúcich inovácie vo vzdelávaní. Ich obsahová náplň korešpondovala s nasledujúcou celkovou kompetenciou: Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybratie a stanovenie životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.

V rámci nej bola predmetom výmeny skúseností a príkladov z praxe ako aj diskusií

čiastková kompetencia č. 1:

Vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.

Podľa očakávaní má byť mladší žiak schopný vysvetliť vzťah medzi zachovávaním trvalých životných hodnôt a uspokojovaním životných potrieb.

Táto téma rezonovala napríklad vtedy, keď bola na vyučovacích hodinách preberaná environmentálna problematika a s ňou súvisiaca recyklácia plastového odpadu. Žiaci reagovali

tak na aspekt ochrany prírody, ako aj na potrebu vytvorenia dômyselného spôsobu finančnej motivácie napríklad zálohovaním plastových obalov.

Realizované boli medzipredmetové vzťahy biológie – environmentálna výchova – matematika

Podľa skúseností pedagógov – členov Klubu pre finančnú gramotnosť – vo vyučovacej praxi sledujú vytvárajúci sa systém trvalých životných hodnôt žiakov, ktorý je priebežne budovaný výchovným pôsobením najmä rodiny. Uspokojovanie životných potrieb si uvedomujú, ale považujú ho za samozrejmosť, pokiaľ prebieha hladko a bez problémov, čo je prípadom prevažnej väčšiny rodín v našich podmienkach. Pokiaľ dieťa doteraz nebolo nikdy konfrontované s nedostatkom akéhokoľvek druhu, môže byť stavané len pred modelové prípady, ktoré však nedisponujú autenticitou životnej skúsenosti. Predstava o postavení členov rodiny pri zabezpečovaní životných potrieb je primeraná súčasnej spoločenskej situácii v štandardne fungujúcich rodinách. V neúplných rodinách je často vidieť intenzívnejšiu snahu detí zapojiť sa do procesu zabezpečovania potrieb najmä u starších detí napríklad realizovaním rôznych brigád.

Ďalším z očakávaní pri čiastkovej kompetencii 1 je, že žiak je schopný vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb. Členovia Klubu finančnej gramotnosti diskutovali o tom, do akej miery žiaci v akom veku poznajú skutočnú hodnotu peňazí. A to tak z pohľadu toho, aký rozsah a akej práce sa za zarobenými peniazmi skrýva, ale aj čo sa týka časovej hodnoty peňazí (ich súčasná a budúca hodnota). K tejto téme je možné použiť napríklad nasledujúci učebný materiál prinášajúci žiakom uvedomenie si nových finančných súvislostí.

1. Téma

Finančná matematika Časová hodnota peňazí

2. Vyučovaci predmet, odporúčaná veková kategória

Základy spoločenských vied, Osobné a rodinné financie, Matematika
2. stupeň ZŠ, nižší stupeň viacročných gymnázií

3. Kľúčové slová

peniaze, časová hodnota peňazí, súčasná hodnota, budúca hodnota.

4. Ciele

- pochopiť, že hodnota peňazí sa mení v čase,
- naučiť sa porovnávať investičné príležitosti s platbami v rôznych časových okamihoch.

5. Základné pojmy

Koncept **časovej hodnoty peňazí** (time value of money) je základom modernej teórie financií. Znamená, že peniaze majú v čase rôznu hodnotu, teda ju v čase menia. Vďaka časovej hodnote peňazí sme schopní porovnávať rôzne investičné (alebo úverové) príležitosti s platbami v rozdielnych časových okamihoch, napríklad:

- je výhodnejší leasing auta so splatnosťou 2, 3 alebo 4 roky?
- je lepšia nízka akontácia u leasingu a vyššie mesačné splátky alebo vysoká akontácia a nižšie splátky?
- koľko peňazí musím dnes uložiť do banky (pri úrokovej sadzbe $x\%$ p.a.), aby som si za 4 roky mohol kúpiť auto za 16 000 Eur?
- je výhodnejšia hypotéka s krátkou splatnosťou (vyššie splátky, ale zaplatím menej na úrokoch) alebo s dlhou splatnosťou (nižšie splátky, ale na úrokoch zaplatím viac)?

Princíp časovej hodnoty peňazí žiaci najlepšie pochopia na príklade č. 1 (viď nižšie).

Základné pravidlo vo financiách znie: „1 euro dnes má väčšiu hodnotu ako 1 euro zajtra“. T.j. kúpim si dnes zaň viac než zajtra. Je to tak preto, lebo 1 euro, ktoré držím v ruke dnes, môžem

Žiaci vyšších ročníkov osemročného gymnázia už analyzujú vlastné možnosti, ako by mohli odbremeniť rodinný rozpočet a niektorí vo voľnom čase vyvíjajú pracovné aktivity. Impulzy a motívy na to, aby začali zarábať sú rôznorodé. Vychádzajú z:

- Rodiny – ak je rodinný rozpočet z akéhokoľvek dôvodu nižší a napätý, členovia domácnosti prirodzene uvažujú nad možnými riešeniami, zvažujú rôzne alternatívy a hľadajú ďalšie možné zdroje financií.
- Od priateľov, rovesníkov, spolužiakov. V období dospievania môže byť zarobenie si vlastných peňazí významným príspevkom k dozrievaniu harmonickej osobnosti. Niekedy je motivujúcejší práve tento moment ako skutočná potreba peňazí i v rodinnom rozpočte. Neraz sa priateľské vzťahy utužujú tým, že si mladí ľudia nájdu prácu, v ktorej sa striedajú a navzájom si pomáhajú.

Pri výbere z pracovných ponúk, ak je už niekto rozhodnutý pracovať je vysoký stupeň finančnej gramotnosti vítanou vlastnosťou. V tom je často nápomocná škola, ktorá žiakom v rámci vyučovania ponúka rôzne modelové situácie. Aktívni žiaci o nich s učiteľmi diskutujú, zvažujú ich klady a zápory. Je potom významným prínosom pre konštruktívnu diskusiu a prirodzené, spontánne zvyšovanie úrovne finančnej gramotnosti, keď žiaci dokážu prispieť už vlastnými pracovnými skúsenosťami. Ako príklad uvádzame jednu z takýchto úloh, ktorá bola napokon podnetom k živej diskusii.:

Brigáda¹⁴

Deviatak Paľo sa rozhodol, že si kúpi nový mp3 prehrávač iba za 60 zedov, ktorý si vyhládol na webovej stránke www.fajnmp3.com. Rodičia mu mp3 prehrávač schválili pod podmienkou, že si na jeho kúpu zarobí. Paľo si našiel dve rôzne ponuky na brigádu – roznášanie letákov a venčenie psa.

Prvá ponuka:

„Chceš si zarobiť bez veľkej námahy? Roznos letákov je to pravé pre teba! Roznos letákov v nedeľu, utorok a piatok. Odmena za každý roznos 5 zedov.“

Druhá ponuka:

„Hľadám milého človeka s dostatkom času popoludní na starostlivosť o môjho psieho miláčika. Stačí vyvenčiť a nakŕmiť každý deň aj cez víkend. Denná mzda 2,50 zedov.“

Otázka 1: BRIGÁDA

Ktorú z ponúk si má vybrať Paľo, aby si mohol kúpiť mp3 prehrávač čo najskôr?

.....
Otázka 2: BRIGÁDA

Uvedte aspoň 2 pozitíva a 2 negatíva pri každej ponuke.

Nasledujúca čiastková **kompetencia č. 2:**

Pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou

Bola predmetom analýz, diskusií a výmeny skúseností na decembrovom stretnutí členov Klubu finančnej gramotnosti.

V súlade s očakávaniami podľa Národného štandardu finančnej gramotnosti majú byť mladší žiaci schopní vysvetliť vzťah medzi ľudskou prácou a peniazmi. Väčšina z nich už má vďaka zamestnaniu rodičov vyprofilovanú predstavu o tom, akú hodnotu má ľudská práca. Citlivo vnímajú celkovú atmosféru v rodine týkajúcu sa finančnej situácie na jednej strane a postojmi rodičov k pracovnému životu na druhej strane. Tento vzťah je samozrejme jedinečný v každej rodine.

Úlohou školy je rozšíriť deťom pohľad na vzťah medzi ľudskou prácou a peniazmi na rôznych predmetoch, napríklad na dejepise, kde získajú historický prehľad vývoja tohto vzťahu, na občianskej náuke alebo etickej výchove. Aj tu je na mieste ponúkať žiakom autentické príbehy z každodenného života, z ktorými je možné sa konfrontovať a vyvodiť určité ponaučenie pre vlastný mladý život. Pre lepšiu predstavu uvádzame nasledujúci príklad:

Katarína pracuje ako ťahačka syrových korbáčov v Zázrivej na Orave. Z vriacej vody vyťahuje syr, z ktorého vzniká syrová niť. Je to na pomery regiónu dobre platená, ale monotónna práca, ktorá je po pár hodinách aj fyzicky namáhavá.

Keby som nemusela, tak to nerobím, hovorí Katarína. „Určite nie túto prácu, ale inú,“ priznáva matka dvoch už plnoletých detí, ktoré s ňou ešte žijú. Manžela nemá. V dedine je práca so syrom najrozšírenejší džob. Ťažko nájdete ženu, ktorá by sa ku korbáčom nedostala.

Nielen Katarína, aj mnohí Slováci chápu prácu ako zdroj obživy a nič viac. Ukázal to výskum, ktorý zverejnil Sociologický ústav SAV. Žiadne splnenie životného sna o práci, ktorá má zmysel a naplňa ma. Žiadne veľké ideály. Odrobiť si svoje a ísť domov najskôr, ako sa dá.

Sociológovia z SAV zistili, že viac ako štyridsaťtri percent opýtaných pracuje, len aby mali peniaze. Oproti krajinám, ako sú Fínsko či Dánsko, je to až o desať percent viac ľudí, ktorí ako svoju motiváciu vidia len to, aby im prišla nejaká suma na účet. V Nórsku takto vníma prácu len osem percent ľudí. Z medzinárodného porovnania sú zrejmé rozdiely medzi vyspelejšími krajinami Západu a tými postkomunistickými. Výnimkou je Japonsko, kde sa pracovná kultúra odlišuje od celého sveta.

Postoj Kataríny k práci je pre Slovensko typický. Má ukončené stredoškolské vzdelanie a pracuje, aby uživila rodinu. „Celý deň stojíte v miestnosti, kde je hrozné teplo, močíte si ruky vo vriacej vode a stále robíte jeden pohyb,“ opisuje dennú rutinu.

V Zázrivej nemá veľa iných možností ako zarobiť. „Už nie som najmladšia a nemôžem si vyberať,“ komentuje to. A pri korbáčoch sa dá zarobiť pomerne dobre.

„Nikto sa nenarodí a nepovie, že chce ťahať korbáče. Musela som prijať, čo mi bolo ponúknuté,“ hovorí Katarína zo Zázrivej. Oveľa radšej by napríklad pracovala v bufete, kde by bola v kontakte s ľuďmi, túto prácu si už v minulosti vyskúšala.

Hovorí sa o systémovej chybe. „Už od detstva sme nútení robiť kompromisy. Ak študujeme, tak si skôr vyberáme nie to, čo nás baví, ale to, čo nám prinesie peniaze.“

Z diskusií členov Klubu finančnej gramotnosti na túto tému vyplynulo, že podobných príbehov by malo byť žiakom prezentovaných čo najviac, pretože ich citlivom vnímaní je tak možné ich priviesť k intenzívnemu premýšľaniu o svojej budúcnosti a výrazne im napomôcť pri profesijnej orientácii. Mnohí síce ešte nevedia, akým smerom by sa v budúcnosti radi uberali, sú si ale istí, čo by nechceli robiť, napríklad by nechceli mať monotónnu a netvorivú prácu. Žiaci majú byť schopní demonštrovať na príkladoch rôzne pohľady na bohatstvo a chudobu. Opäť sa ponúka diachrónny pohľad na vec prostredníctvom dejepisu. Vhodné je viesť žiakov k tomu, aby si uvedomili, že žijeme v takom období a v takom regióne sveta, v ktorých síce chudoba nie je celkom vylúčená, ale dá sa povedať, že je to oblasť a obdobie všeobecného dostatku. Tento fakt si mnoho ľudí trvalo neuvedomuje podobne ako zdravý človek svoje zdravie. Ak nastane uvedomenie, zvyšuje sa šanca, že si uvedené hodnoty budeme viac vážiť. Posúdiť etické súvislosti bohatstva majú žiaci možnosť napríklad aj pri práci s literárnym textom. Utvárajú sa tak ďalšie medzipredmetové vzťahy slovenský jazyk – etická výchova

Úryvok z knihy *Malý princ* (Text z PZ môže prečítať vyučujúci alebo žiak.)

Na planéte „Biznismena“

„Čo máš z toho, že vlastníš hviezdy?“ „Robí to zo mňa boháča.“

„A čo máš z toho, že si boháčom?“ „Môžem si kúpiť iné hviezdy, ak niekto nejaké objaví.“

„A čo s nimi robíš?“ „Spravujem ich. Spočítavam a prepočítavam,“ odpovedal biznismen. „Je to náročná práca, ale ja som vážny človek!“

„Ak ja vlastním hodvábnu šatku, môžem si ju uviazať na krk a odniesť. Ak ja vlastním nejakú kvetinu, môžem si ju odtrhnúť a odniesť. No ty si nemôžeš natrhať hviezdy!“

„Nie, ale môžem si ich uložiť do banky.“

„Čo to znamená?“ „To znamená, že na papierik napíšem počet svojich hviezd. A potom ten papierik zamknem do zásuvky.“

„To je všetko?“ „To stačí!“

Malý princ mal o vážnych veciach celkom iné predstavy ako dospelí.

„Ja vlastním kvetinu, povedal ešte, „a každý deň ju polievam. Vlastním tri sopky a vymetám ich každý týždeň. A vymetám aj tú vyhasnutú, lebo človek nikdy nevie. Pre moje sopky je osožné, že ich vlastním, pre moju kvetinu je osožné, že ju vlastním. Ale ty nie si hviezdám osožný...“

Nasledujú kontrolné otázky, ako žiaci porozumeli textu:

- Čo predstavujú v skutočnosti hviezdy, ktoré počítal biznismen?
- Aký bol vzťah biznismena k jeho bohatstvu? Dokázal si ho užiť?
- Čo tým myslel malý princ, keď povedal biznismenovi, že nie je hviezdám osožný?

Literatúra ponúka veľké množstvo príkladov na kontrast medzi bohatstvom a chudobou a na to, ako s touto životnou situáciou ľudia nakladajú. Popri dominujúcom etickom kontexte sa tak u žiakov rozvíja nielen finančná, ale aj čitateľská gramotnosť.

Žiaci na druhom stupni osemročného gymnázia majú byť schopní prezentovať svoj postoj k peniazom aktívnym podieľaním sa na spravovaní financií v rodine. Skutočný stav samozrejme nie je vo všetkých rodinách ideálny. Sú rodiny, ktoré nepovažujú zaangažovanie (aj keď starších) detí do správy rodinných financií za vhodné a opodstatnené. Aby potom takíto mladí ľudia nemali skreslenú predstavu o finančných tokoch v rozpočte rodiny, je vhodné a osvedčené poskytnúť žiakom možnosť porovnať si svoje predstavy o rôznych sumách a položkách a s pomocou učiteľa ich zrealitniť a uviesť na pravú mieru zodpovedajúcu aktuálnej ekonomickej situácii. Pre ilustráciu prikkladáme vzor tabuľky s návrhom rodinného rozpočtu:

Mesačný príjem	Príjmy rodiny	Mesačné výdavky	Výdavky rodiny
Mzda otec		Sporenie a poisťky	
Mzda mama		Potraviny	
Prenájom		Nájomné + energie	
Brigáda		Drogéria	
Iné		Benzín auto	
Príjmy spolu		Cestovné náklady	
		Internet a telefóny	
		Vzdelanie	
		Kultúra	
		Údržba bytu	
		Splátky úver, lízing	
		Výdavky spolu	
Výsledok hospodárenia			
Príjmy celkom			
Výdavky celkom			
Zostatok			

Čiastková kompetencia č. 3: *Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.*

Predpokladá, že jej osvojením bude žiak schopný prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností. Starší žiak osemročného gymnázia by mal vedieť uviesť príklady dobrého hospodárenia z literatúry, médií, svojho okolia, z vlastnej skúsenosti.

Nadväzujúc na predchádzajúcu čiastkovú kompetenciu treba skonštatovať, že predpokladom hospodárneho spôsobu života a prijímania adekvátnych finančných rozhodnutí je súbor reálnych predstáv o financiách. Tie sa u mladých ľudí rozvíjaním ich finančnej gramotnosti postupne utvárajú. Väčšinou si svoje vlastné finančné možnosti žiaci uvedomujú vtedy, keď si rôznymi pracovnými aktivitami začnú zarábať prvé vlastné peniaze a keď sa takto postupne začínajú odpútať od úplnej ekonomickej závislosti od svojich rodičov. Členovia Klubu finančnej gramotnosti sa na svojich stretnutiach zhodli na tom, že potrebujú počas dospievania množstvo impulzov na to, aby si dokázali uvedomiť reálne finančné možnosti rodiny v ktorej vyrastajú a svoje vlastné. Mali by byť pritom priebežne a často informovaní o tom, ako mnoho ľudí svoje reálne finančné možnosti nepozná, alebo nechce poznať a žijú vysoko nad svoje pomery. Zadlžujú sa a vystavujú sa tým nemalým rizikám. Život na dlh je samostatnou a podrobne rozpracovanou kapitolou v rámci finančnej gramotnosti, konfrontovať s ňou žiakov priebežne je však veľmi dôležité práve pre uvedomenie si vlastných reálnych finančných možností a limitov.

V množstve informácií, ktorými sme denne zahlcovaní aj žiaci ako dospievajúci ľudia musia vytvoriť istý druh filtra a oddeliť tak podstatné od nepodstatného. Spektrum možností akým smerom sa žiaci uberú na svojej profesijnej ceste je nesmierne široké. Preto musia byť aktívni vo vyhľadávaní svojich pozitívnych vzorov a ovládať v čo najväčšej miere aj vekom podmienený vzdor voči autoritám. Pri tomto ich neľahkom hľadaní im môžeme byť nápomocní napríklad nasledujúcou aktivitou:

2.1.3 Aktivita „Dobry hospodar“

Ciele aktivity

1. Najst' priklady uspesnych podnikatel'ov - dobrych hospodarov.
2. Vystihnut' zmysel vyroku uspesneho podnikateľa, ktorý hovorí o dobrom hospodarení.

Čas trvania 40 minút

Pomôcky 7 rozostrihaných páškov papiera s rôznymi výrokmi úspešných podnikateľov, písacie potreby, háčky papiera PC/notebooky/tablety s pripojením k internetu

Príprava

Vyhľadala som si výroky úspešných podnikateľov z minulosti aj súčasnosti a každý napísala na osobitný pášik papiera bez uvedenia mena jeho autora. Pred vyučovacou hodinou som skontrolovala funkčnosť všetkých zariadení v tabletovej učebni a pripojenia k internetu.

Priebeh aktivity

Žiaci sa rozdelili do siedmich skupín (v mojom prípade išlo o dvojice a trojice). Skupinám som rozdala papieriky s týmito výrokmi:

1. „Peniaze sú najlepšie uložené tým, keď sa nimi zaplatia dlhy.“
2. „Ľudia, ktorí svoje peniaze rozumne utracajú, budú vždy bohatší ako tí, ktorí múdro sporia.“
3. „Človek nie je bohatý tým, čo zarobí, ale tým, čo neutratí.“
4. „Ak si kupujete veci, ktoré nepotrebuje, tak čoskoro budete musieť predat' veci, ktoré potrebujete.“
5. „Než dieťaťu dáte peniaze, je lepšie vysvetliť mu, ako si peniaze zarobiť alebo zaslúžiť.“
6. „Predstav si, že stojíš na prahu nevídaného úspechu, jasný a krásny život ti leží pri nohách. Tak vstaň a choď!“
7. „Len tí, ktorí spia, nerobia žiadne chyby.“

Žiaci dostali za úlohu identifikovať autorov výrokov a zistiť informácie o ich živote a úspešnej podnikateľskej kariére. Poznali menej ako polovicu výrokov predstavených osobností, známe im však boli napríklad ich obchodné značky. Uvedomili si, že za úspešným podnikateľským príbehom sa skrýva neraz skromný človek, ktorý si nepotrpí na maniere miliardárov. Zaujímavosťou je aj to, že pri pokuse nájsť podobne úspešných ľudí v podmienkach Slovenska autorka konštatovala, že v sebe „neuniesli poslanstvo dobrého hospodárenia“. Úspešný slovenský podnikateľ chýbal v predkladanom zozname aj žiakom.

Žiaci Súkromného gymnázia sa pri preberaní tejto problematiky zhodli na tom, že aj Slovensko disponuje t inovatívnymi a perspektívnymi podnikateľov, ktorí majú možnosť presadiť sa tak na Slovensku ako aj za jeho hranicami. Konkurencia je veľká, Slovensko je malý štát a preto je pravdepodobnosť presadenia sa obmedzená.

Pri diskusiách so žiakmi na viacerých predmetoch členovia Klubu finančnej gramotnosti a učitelia konštatujú, že veľká skupina mladých ľudí má vďaka talentu a sebavedomiu významnú možnosť presadiť sa a byť úspešnými. Neustále zdôrazňovaným faktorom však je, aby im boli na Slovensku vytvárané vhodné a lákavé podmienky. Nezanedbateľná časť žiactva totiž plánuje minimálne štúdium za hranicami našej krajiny a nie je zaručené, že sa po štúdiu vrátia späť do rodnej krajiny. Veľkou prioritou preto je, aby bolo podnikateľské prostredie a celkové podmienky u nás zaujímavé a atraktívne.

Záver:**Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov:**

Komplexnosť témy finančnej gramotnosti predstavuje pre školu veľkú výzvu pri jej implementácii do vyučovacieho procesu. Vyučujúci všetkých predmetov sa s jej rôznorodými podobami stretávajú takmer denne vo svojej praxi. Preto je existencia diskusného fóra pre pedagógov o tejto téme veľmi dôležitá a je predpokladom toho, že žiaci budú v tak širokospektrálnej problematike úspešne napredovať. Výmena skúseností a koordinácia postupu pedagógov zvyšuje mladým ľuďom šancu dozrievať v harmonické a rozhladené osobnosti.

Téma Človek vo sfére peňazí, ktorá bola v Klube pre finančnú gramotnosť prioritnou počas prvého polroka školského roka 2020 / 2021 otvára žiakom množstvo možností bližšie porozumieť svetu financií a stať sa tak ich zodpovedným používateľom, ktorý ich vníma ako prirodzenú súčasť bežného života. Učiteľovi akéhokoľvek predmetu sa pretavovaním finančnej gramotnosti do vzdelávania naskytuje ďalšia z príležitostí pripraviť mladú generáciu na život v zdravej a po všetkých stránkach prosperujúcej spoločnosti.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Peter Albert
12. Dátum	29.01.2021
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	PaedDr. Viera Dudáš
15. Dátum	05.02.2021
16. Podpis	